

Cserba Júlia

HOBO PÁRIZSBAN*

Furcsa helyzetben vagyok, ugyanis néhány olyan kérdéssel kell kezdenem beszélgetésünket, amelyekre magam is ismerem a választ. Hogyan került sor a párizsi meghívásra?

Egy orvos házaspár barátunk állandóan azon töri a fejét, hogy milyen kellemes meglepetést szerezzon nekünk. Úgy gondolták, hogy miután Viszockijnek elég komoly kultusza van Franciaországban, és József Attilát is ismerik, Párizsban érdeklődésre számíthatna akár a Viszockij-, akár a József Attila-estem. Néhány hónappal ezelőtt, ott dolgozó rokonaik, Balla Máriaék közbenjárásával kezdeményezték a párizsi meghívásomat, majd miután más megoldás nem kínálkozott, Párizsban élő magyarok vállalkoztak az est megszervezésére. Gondoskodtak szállásról, meghívókat nyomtattak, megszerezték a szükséges technikai berendezéseket, a MALÉV párizsi irodája pedig biztosította számomra a repülőjegyet. Végül úgy alakult, hogy bár három magyarországi előadást kellett lemondanom, a szezon végén nyolc napot sikerült kiharcolnom az utazásra. A teljesség kedvéért azt is el kell mondanom, hogy az előadás másnapján megkerestek a Magyar Intézettől, és javaslatot tettek egy jövő tavasszal sorra kerülő fellépésre.

És hol volt az előadás?

Nálatok. De mielőtt további kérdéseket tennél fel, hadd kérdezzek előbb én is valamit. Honnan szerzett tudomást Viszockij özvegye, Marina Vlady a készülő estről, és miről beszélgettök telefonon?

Természetesen ő is kapott meghívót, és azért hívott fel, hogy kimentse magát, amiért nem lesz jelen az előadáson. Ennek, mint mondta, egyetlen oka, hogy férje elvesztése örök fájdalom, és ő csak Viszockij előadásában képes meghallgatni azokat a dalokat. De azt is elmondta, hogy már korábban eljutott hozzá a lemezed, és nagyon hálás érte, hogy valaki magyarul is éneklje Viszockij dalait. Sok sikert kívánt a párizsi esthez, és szeretettel üdvözölt Téged is, és a részt vevő hallgatóságot is. Röviden ez volt a beszélgetésünk lényege. De akkor most újra én kérdezek. Nem zavart, hogy egy lakásban kell szerepelned?

Viszockij egész életében csak magánlakásokban szerepelhetett. Nem az számít, hogy az ember hol játszik, hanem az, hogy mit és kinek. Előadtam már a József Attila-estet Pécsen egy ezeröttszáz személyes művelődési központban, ahol heten ültek a nézőtéren, mert nem tették ki a plakátot. Úgy gondolom, hogy egyetlen embernek is érdemes játszani. A legnagyobb veszély az volt, hogy technikailag nem fog megfelelni az előadás annak, amit én elvárok, és amit produkálnom kell a két mesterem iránti tiszteletből és a magam becsülete miatt is. Egyébként az, hogy lakásban kellett játszanom, irgalmatlanul tetszett, teljesen fel voltam pezsdülve, mert mindig is úgy éreztem, hogy kívül vagyok a hivatalos kultúrán, és azt hiszem, hogy hozzám ez illik is. Voltak ugyan pillanatok az életemben, amikor kezdtem tiszteletre méltóvá válni, de az nekem roppant rosszat tett. Egyedül a technikától tartottam, mert féltem, nem lesz, aki segít. A feleségem megtanul-

* Az interjú rövidített változata a Magyar Hírlap 1999. június 16-i számában jelent meg. (A szerk.)

ta a CD-alap kezelését, így azt tudtam, hogy az a része rendben lesz. Szerencsére Solymos Andris operatőr, aki a hetvenes évek végén mint filmes dolgozott már velem, és akit legalább húsz éve nem láttam, a filmforgatás mellett elvállalta a technikai berendezések összeszerelését, beállítását is. Végül többórás próbával ugyan, de biztonságos technikai feltételeket tudtunk elérni. A másik nehézség az volt, hogy egy lakásban a közönség sem térben, sem fényben nincs elválasztva az előadótól. A nézők látják egymást, egymás reakcióit is, nincsenek magukra hagyva a sötétben, mint egy koncertteremben. Ez nehezíti az előadó dolgát, sokkal jobban kell befelé figyelnie, hiszen semmilyen kívülről jövő segítség nincs, ott áll pőrén, míg más körülmények között mindig kell ennyire kiadnia magát. Ha elkezd kifelé figyelni, akkor az értékes energiákat visz el. Ilyen esetben csak azzal szabad törődni, hogy az ember megtalálja azokat a hangokat, hangsúlyokat, amelyek elvarázsolják, elkezdik repíteni. Például ahhoz, hogy a *Farkashajza*, az *Adjak a kutyáknak húst* vagy Viszockij *Hamlet-verse* hitelesen elhangozzék, ahhoz már nagyon meg kell feszülni. De ha nagy költők verseit adja elő az ember, akkor magától a költőtől kap ehhez segítséget. Egy idő után már nem is emlékeztem, hogy hol vagyok, hol énekelek.

Nem okozott számodra problémát, hogy olyan közönség előtt léptél fel, amelynek soraiban tizenegy éves iskolás lány és nyolcvannyolc éves fotóművész, argentin építész és angol keramikus, francia egyetemi tanár és erdélyi zongoraművész, magyar diplomata és francia költő ül?

Először is az lepett meg, hogy milyen sokan voltak. A székek között úgy kellett átbukdácsolnom, hogy a mikrofonhoz jussak. Csak egészen szűk helyem volt, mozogni egyáltalán nem lehetett. Voltak, akik be sem fértek a terembe, az előszobában állva nézték végig az előadást. Főleg művészemberekből álló közönségnek, valamint diákoknak játszottam, és hihetetlenül magas volt az átlagéletkor. Ezért azt hiszem, joggal feltételezhettem, hogy nem biztos, hogy bedőltek volna egy lendületes ripacsnak, aki nem elég mély.

Ami érdekes, hogy a Viszockij-előadás hallgatói között meglepően sok volt a nem magyar. Ezt onnan is tudom, hogy láttam embereket, akik az összekötőszöveget, címeiket próbálták fordítani a mellettük ülőnek. Előadás közben nem törődhettem azzal, hogy értik-e a verseket vagy nem, de utána beszélgettem olyan emberekkel, akik elmondták, hogy nem értették ugyan a Viszockij-dalok szövegét, mégis mélyen hatott rájuk. Ez ennek a párizsi estnek az egyik legnagyobb élményét jelentette számomra, hiszen annak idején én is úgy hallgattam Rolling Stonest vagy a bluesokat, hogy nem értettem angolul, mégis átjött valami.

Van-e különbség ötvenfős hallgatóság vagy egy stadionnyi közönség előtt előadott Viszockij- vagy József Attila-est között? Hogyan hat rád, és hogyan a befogadókra a más-más atmoszféra?

Van egy határ, amikor a közönség tömeggé válik. Ez persze mindig a helyszíntől, tértől függ, és attól, hogyan tudod befogni a teret a saját belső energiáddal. Én úgy hiszem, akkor sikerül legjobban az előadás, amikor nem kell semmi hókusz-

pókuszt csinálni, nem kell gesztikulálni, nincs szükség villódzó lámpákra és fehér füstre, nem kell szétlőni a közönséget hangerővel. Ezt én 4-500 ember esetében tudom megoldani, ennyire vagyok hitelesítve. Ami persze nem azt jelenti, hogy nagyobb közönség előtt nem tudunk jó koncertet adni, mert hiszen a tömeg sokszor magából csinál közönséget. Közöttük is működik ugyanis egy óriási kohézió, és egymástól is átveszik azokat a hangulatokat, amelyek fontosak. De ehhez szerencse is kell, vagy például egy olyan politikai, társadalmi szituáció. Azt még Lenin mondta, hogy nemcsak a zenekar hat a közönségre, hanem a közönség is a zenekarra.

Sokszor kerültél összeütközésbe a mindenkori hatóságokkal. Sohasem féltél?

De igen. A zenekart féltettem, mert az nagyon fontos számomra. Volt olyan időszak, a nyolcvanas évek elején, amikor a demokratikus ellenzékben az volt véleményem, hogy a Hobo Blues Band és különösen én ne vegyünk részt kockázatos dolgokban, mert a zenekarra nagy szükség van, és nagy veszteség lenne, ha betiltanák. Amikor például Allen Ginsberg először Magyarországra jött, és együtt koncerteztünk, hosszú cikkek jelentek meg rólunk Franciaországban és Németországban, sőt az egyik német csatornán 45 perces filmet is vetítettek az együttesről. Ennek elég rossz visszhangja volt Magyarországon, olyannyira, hogy 1981-re, aztán 1982-re tervezett lengyelországi egyetemeken végigmenő turnét sem engedélyezték, Bulgáriába se mehettünk. Valószínűleg az sem használt az együttesnek, hogy a Szabad Európa Rádió az Irodalmi és kulturális figyelő című műsorában szövegelemzéseket adott a Hobo Blues Band-dalokról.

Ha féltél, és féltetted a zenekart, mi adott mégis erőt, hogy mind a mai napig rendületlenül a magad útját járd?

Talán a veleszületett pimaszságom is közrejátszik benne. De igazából nagy bajunk nem volt. Az tény, hogy bizonyos megyékből ki voltunk tiltva, hogy betiltották a Kopasz kutya zenéjét és más lemezekről néhány dalt, de emellett 1988-ig megjelent hat-hét nagylemezünk. Vagyis mindez mégsem jelentett olyan üldözést, mint amilyenben a Beatrice-együttesnek volt része. A Hobo Blues Band túlélése talán annak is köszönhető, hogy a Beatrice vitte el a balhét. Ok elsősorban csöveseknek játszottak, vagyis a legkiszolgáltatottabb rétegnek, és amikor a Nagy Feró azt mondta, hogy hülyék a rendőrök, azt mindenki megértette, a rendőrök is, míg esetleg azt, hogy *Nincsen apám, se anyám, se Istenem, se hazám*, azt nem. Egyéb-

ként én nem azért kezdtem bluest énekelni, mert lázadó akartam lenni, hanem, mert szeretem. Ha az embernek sikerül elfogadtatnia saját magát és azt, amit csinál, akkor nem lesz lázadó, és ez semmit sem von le a művészi értékből. Tisztában vagyok azzal, hogy annak, amit én csinállok, manapság - a Hupikék törpikék, Madonna, Schwarzenegger és Michael Jackson korában - nem kedvez az idő. De nem vagyok elkeseredve, magam választottam a sorsomat. Nem azért írom a számainkat, mert lemezt akarok belőlük kiadni. Amikor például régen megírtam a Moszkva tér című dalt, tudtam, hogy abból nem lesz lemez, de ez nem érdekelt, az volt a fontos, hogy koncerten elénekelhessem. Mindig azt keresem, aminek értéke van, amit másoknak adhatok, és ami engem is csinósít, legalább belülről.

Hogyan hatott rád Párizs, milyen élményekkel gazdagodtál ez alatt a néhány nap alatt?

Egész Amerikában, beleértve a várost, New Yorkot, ahova harminc éven át vágytam, egyetlen helyet találtam, ahol jól éreztem magamat, és ez New York művésznegyede, a Greenwich Village volt. Amerikában nincsenek olyan otthonos helyek, mint itt Párizsban, ahol leülök egy kávéház teraszára, iszom egy kávé, és nézelődöm. Nekem, aki a rocknak, a bluesnak és bizonyos értelemben az irodalomnak az ígézetében nőttem fel, az volt az álmom, hogy egyszer eljussak Londonba. Amikor ez sikerült, ott már nyomát se találtam annak a zenének, amin felnőttem. Azután 1988-ban elmentem egy másik álmom színhelyére, New Yorkba, ahol még mindig találtam jó blues- és rockzenét, de Párizs az első igazi kulturális utazásom, abban az értelemben, hogy nem a zene vezetett ide. Érdekes felfedezés volt, hogy itt mennyire benne van a mindennapi életben a képzőművészet; a mai Magyarországon teljesen hiányzik. Azután nagy élmény volt felkeresni azokat a helyeket, ahol József Attila és Radnóti Miklós lakott, Nagy Imre síremlékét a Pére Lachaise-temetőben és Jim Morrison sírját. És, hogy egy Morrison sírját Párizsban milyen becsben tartják, az számomra sok mindent igazol. Jim Morrison, a rockzene egyik legnagyobb mestere a filmezést hagyta ott a zenéért, majd a zenét a költészetért, hogy azután mindent otthagyon, ki tudja, miért. Hogy egy abszolút amerikait így fogadjanak ebben a városban, vagy hogy Viszockijnak ilyen hatása legyen, mint amit a koncert alkalmával tapasztaltam, az meggyőz arról, hogy amit csinállok, nem értelmetlen dolog, és az az út, amin járok, ha sziklákkal is van kikövezve, mégiscsak visz valahova.